

POUŽÍVÁNÍ OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

Obsah

1	Účel a oblast platnosti dokumentu	2
2	Pojmy a zkratky	2
3	Odpovědnosti a pravomoci	2
4	Postup (popis činností)	2
4.1	Druhy omezovacích prostředků	3
4.2	Povinnosti při použití omezovacího prostředku	3
4.2.1	Indikace	3
4.2.2	Vyšetření pacienta	3
4.2.3	Omezení pacienta	4
4.2.4	Podávání informací	5
4.3	Záznam do zdravotnické dokumentace	5
4.4	Centrální evidence použití omezovacích prostředků	6
5	Závěrečná ustanovení	6
6	Vznikající dokumenty a údaje	6
7	Související dokumenty	6
8	Přílohy	7

Dokument byl přepracován, změny nejsou vyznačeny.

Zpracovatel:

████████████████████
████████████████████

Garant:

Úsek léčebné péče

Účinnost dokumentu od:

23. 10. 2020

První vydání dne:

24. 10. 2012

Schválil:

██████████ ██████████ ██████████
██████████

Dne:

21. 10. 2020

POUŽÍVÁNÍ OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

1 Účel a oblast platnosti dokumentu

Tento dokument stanovuje základní zásady používání omezovacích prostředků ve VFN v souladu se zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

Tento postup je závazný pro všechny zdravotnické pracovníky VFN, kteří se přímo podílejí na poskytování zdravotní péče.

2 Pojmy a zkratky

Omezovací prostředky terapeutická a preventivní opatření omezující volný pohyb a jednání pacienta s cílem dosáhnout zklidnění pacienta, který svým chováním ohrožuje sebe nebo své okolí.

Osoba s omezenou svéprávností osoba, která není způsobilá posoudit poskytnutí zdravotních služeb, popřípadě důsledky jejich poskytnutí (dříve označována jako osoba s omezenou nebo zbavenou způsobilostí k právním úkonům).

Psychomotorický neklid nespecifický symptom různých onemocnění a stavů, jejichž základem je vnitřní tenze.

3 Odpovědnosti a pravomoci

1. Za dodržování tohoto postupu odpovídají vedoucí zaměstnanci zdravotnických pracovišť.
2. Porušování povinností vyplývajících z tohoto předpisu je považováno za porušení povinností vyplývajících z právních předpisů a vztahující se k vykonávané práci ve smyslu příslušných ustanovení zákoníku práce.

4 Postup (popis činností)

1. Omezovací prostředky lze použít z důvodu odvrácení bezprostředního ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti pacienta nebo jiných osob, a to pouze po dobu, po kterou trvají důvody jejich použití.
2. Omezující prostředky lze použít poté, co byl neúspěšně použit mírnější postup, než je použití omezovacích prostředků, s výjimkou případu, kdy použití mírnějšího postupu by zjevně nevedlo k dosažení účelu, přičemž musí být zvolen nejméně omezující prostředek odpovídající účelu jeho použití.
3. Přínos užití omezovacích prostředků musí být vyšší, než jejich rizika. Jejich použití je možné jen z terapeutických, nikoli z edukačních důvodů či pro usnadnění péče, nebo lze-li odstranit příčinu chování pacienta jiným způsobem (např. komunikací s pacientem).
4. Omezovací prostředky musí být uplatněny způsobem co nejšetrnějším a nejméně narušujícím důstojnost pacienta. Pro bezpečnost a rychlost zákroku je důležité zajistit dostatečný počet personálu.

POUŽÍVÁNÍ OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

4.1 DRUHY OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

K omezení volného pohybu pacienta při poskytování zdravotních služeb lze použít:

1. Úchop pacienta zdravotnickými pracovníky nebo jinými osobami k tomu určenými dle příslušných kompetencí pracovníka.
2. Omezení pacienta v pohybu ochrannými pásy nebo kurty.
Jiné prostředky (např. obinadla, obvazy, provázky, hadičky apod.) je zakázáno k omezení použít.
3. Umístění pacienta v síťovém lůžku.
4. Umístění pacienta v místnosti určené k bezpečnému pohybu.
5. Ochranný kabátek nebo vesta zamezující pohybu horních končetin.
6. Psychofarmaka, případně jiné léčivé přípravky podávané parenterálně, použité k omezení volného pohybu pacienta v případě agitovanosti, auto či heteroagresivity, pokud se nejedná o léčbu na žádost pacienta nebo pravidelnou léčbu psychické poruchy (nejčastěji u delirantních stavů jakékoliv etiologie).
7. Kombinace výše uvedených prostředků.

4.2 POVINNOSTI PŘI POUŽITÍ OMEZOVACÍHO PROSTŘEDKU

4.2.1 Indikace

1. Stavy vyžadující použití omezovacího prostředku jsou:
 - a. Závažné projevy agrese nebo psychomotorického neklidu ohrožující okolí.
 - b. Zajištění bezpečnosti pacienta při jeho nestabilitě (riziko pádu).
 - c. Autoagresivní projevy s bezprostředním rizikem sebepoškození či suicidality.
 - d. Vlastní žádost pacienta (očekává-li se od daného opatření přínos pro pacienta).
2. O použití omezovacího prostředku a jeho druhu rozhoduje vždy lékař, který je přítomen při vzniku situace/stavu, jež je indikací k použití omezovacího prostředku.
Ve výjimečných případech, vyžadujících neodkladné řešení, může použití omezovacích prostředků indikovat i nelékařský zdravotnický pracovník, který je k tomu způsobilý.
Lékař musí být o takovém použití omezovacího prostředku neprodleně informován, musí bezodkladně provést zhodnocení stavu pacienta a potvrdit odůvodněnost omezení, jeho trvání nebo ukončení omezení se zápisem do zdravotnické dokumentace.
3. **Nelékařský zdravotnický pracovník není oprávněn indikovat omezení pacienta psychofarmaky, toto omezení je oprávněn indikovat pouze lékař.**

4.2.2 Vyšetření pacienta

1. Indikující lékař je povinen provést vyšetření psychického a tělesného stavu pacienta při indikaci fyzického i farmakologického omezení v míře, ve které to zdravotní stav pacienta umožňuje.
Součástí je i zhodnocení základních vitálních funkcí (min. TK, P) a stavu vědomí.
2. Současně je indikující lékař povinen formou ordinace stanovit frekvenci a rozsah kontrol pacienta nelékařským zdravotnickým pracovníkem (tj. sledování vitálních funkcí – TK, P, stavu vědomí, stav kůže a prokrvení končetin při použití kurtů a ochranných pásů, popř. zvláštní požadavky na ošetrovatelskou péči) v průběhu omezení a po jeho ukončení.

POUŽÍVÁNÍ OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

3. Veškeré kontroly je nelékařský zdravotnický pracovník povinen v požadovaném rozsahu a časovém intervalu zaznamenávat do zdravotnické dokumentace pacienta.

4.2.3 Omezení pacienta

1. Pacientovi musí být před použitím omezovacího prostředku nejprve nabídnuta možnost nechat se omezit dobrovolně bez užití fyzického nátlaku.
2. Vlastní omezení je prováděno vždy za přítomnosti odpovídajícího množství personálu. Je-li nutný fyzický nátlak, musí být zákrok přiměřený, organizovaný a rozhodný.
3. V průběhu omezování nesmí být používáno bolestivých hmatů ani jiných nehumánních postupů, musí být respektována důstojnost člověka. Vlastní omezení je provedeno tak, aby byl jeho průběh pro pacienta co nejméně stresující a zatěžující.
4. Po dobu použití omezovacího prostředku musí být pacient pod dohledem nelékařského zdravotnického pracovníka. Dohled musí odpovídat závažnosti zdravotního stavu pacienta a zároveň musí být přijata taková preventivní opatření, která zabrání komplikacím či poškození zdraví pacienta.

Jsou to:

- a. průběžná kontrola omezení pacienta;
 - b. realizace ordinací lékaře (např. kontrola prokrvení končetin, vitálních funkcí a psychického stavu pacienta);
 - c. aktivní ošetrovatelská péče (např. péče o základní biologické potřeby, hygienu, prevenci dekubitů, hydrataci a nutriční aj.);
 - d. podání informace lékaři o každé změně stavu;
 - e. zápisy o pozorování stavu pacienta po celou dobu omezení.
5. Po dobu omezení musí být zajištěna dostatečná hydratace, stravování, vyprazdňování, hygiena, tepelný a světelný komfort pacienta. Pokud to zdravotní stav pacienta dovoluje, je třeba umožnit provedení osobní hygieny a dalších potřeb pacienta mimo omezovací prostředek.
 6. Doba trvání použití omezovacího prostředku smí být pouze po dobu, po kterou trvá důvod omezení. Pokud pominou důvody vedoucí k omezení pacienta, lékař a ve výjimečných případech, kdy je na místě zamezit zbytečnému odkladu, i jiný zdravotnický pracovník nelékařského zdravotnického povolání k tomu způsobilý, omezení ukončí. Lékař následně ukončení omezení písemně potvrdí do zdravotnické dokumentace pacienta.
 7. Pro zajištění důvodnosti trvání použití omezovacího prostředku je třeba nejpozději po uplynutí níže uvedených intervalů lékařem opětovně posouzení nutnosti omezení.
 - a. 3 hodiny v případě omezení ochrannými pásy nebo kurty nebo v případě použití ochranného kabátku nebo vesty zamezující pohybu horních končetin pacienta,
 - b. 12 hodin v případě umístění v místnosti určené k bezpečnému pohybu nebo v síťovém lůžku.
 8. Po dobu omezení je nutné informovat případné návštěvy u pacienta o důvodech použití omezovacích prostředků.

POUŽÍVÁNÍ OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

9. **Je nepřipustné omezovací prostředky používat jako preventivní, sankční či jako opatření plynoucí z provozní situace** (např. nedostatek personálu apod.).

4.2.4 Podávání informací

1. Každý pacient, u kterého je použit omezovací prostředek, musí být s ohledem na svůj aktuální stav srozumitelně informován o důvodech, povaze a délce trvání daného opatření. Pokud to zdravotní stav pacienta neumožňuje před nebo v průběhu aplikace omezení, je nutné s ním užití omezovacího prostředku prodiskutovat dodatečně.
2. U nezletilých pacientů a pacientů s omezenou svéprávností musí být zákonný zástupce pacienta bez zbytečného odkladu informován o použití omezovacích prostředků (vyjma úchopu a psychofarmak); sdělení zákonnému zástupci pacienta se zaznamená do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi, *záznam* podepíše zdravotnický pracovník a zákonný zástupce.
3. U pacientů, kteří podepsali souhlas s hospitalizací, a v jejím průběhu došlo k použití omezovacího prostředku, je povinnost vždy vyplnit formulář [Oznámení o dodatečném omezení pacienta](#).
4. Oznámit do 24 hodin použití omezovacích prostředků soudu odesláním formuláře [Oznámení o dodatečném omezení pacienta](#).

Použití omezovacích prostředků se soudu neoznamuje v těchto případech:

- a. **byl-li do 24 hodin od použití omezovacího prostředku vysloven souhlas** (nelze použít v případě podání psychofarmaka);
 - b. **vyslovil-li pacient/zákonný zástupce souhlas předem v informovaném souhlasu nebo jiným prokazatelným způsobem** například formulací: „*Souhlasím s omezením volného pohybu použitím omezujících prostředků (především ochrannými pásy, kurty, podáním psychofarmak) za podmínek daných zákonem, je-li účelem jejich použití odvrácení bezprostředního ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti mé/mého dítěte nebo jiných osob a pouze po dobu, po kterou trvají důvody jejich použití.*“;
 - c. **byl-li pacient hospitalizován bez souhlasu a bylo zahájeno detenční řízení.**
5. Omezení pacienta je hlášeno pouze jednou za VFN. Pokud je imobilizovaný pacient překládán na jinou kliniku či oddělení, je stále v platnosti původní oznámení o omezení pacienta. V tomto případě je nutno spolu s pacientem a překladovou zprávou předat i kopii [Oznámení o dodatečném omezení pacienta](#).
 6. O ukončení omezení pacienta, které bylo oznámeno soudu, je lékař povinen neprodleně informovat příslušný soud na formuláři [Oznámení o dodatečném omezení pacienta](#).
 7. V případě, že se předpokládá jednorázové použití omezovacích prostředků, lze oznámit použití i ukončení omezení pacienta odesláním jednoho formuláře.

4.3 ZÁZNAM DO ZDRAVOTNICKÉ DOKUMENTACE

1. Každé použití omezovacího prostředku včetně důvodu jeho použití musí být zaznamenáno do zdravotnické dokumentace pacienta.
2. **Zápis v dokumentaci musí obsahovat:**

Dokument zobrazený na intranetu VFN je řízen správcem dokumentace VFN.

Po vytištění slouží pouze pro informativní účely – nepodléhá pravidlům řízení dokumentace.

POUŽÍVÁNÍ OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

- a) záznam o indikaci omezení se specifikací druhu, důvodu a účelu omezení, včetně zdůvodnění, proč nebylo možné použít mírnější postup (s uvedením konkrétního mírnějšího postupu, např. zklidnění pacienta slovní intervencí – deescalace, úpravou prostředí apod.);
 - b) stanovení intervalů kontrol a jejich rozsahu (viz [kapitola 4.2.2](#));
 - c) čas zahájení a ukončení použití omezovacího prostředku;
 - d) záznamy o průběžném hodnocení zdravotního stavu pacienta a trvání důvodů použití omezovacího prostředku;
 - e) v případě výskytu komplikací musí být uveden jejich popis a nahlášena NU do [aplikace pro Hlášení nežádoucích událostí](#);
 - f) jméno a podpis zdravotnického pracovníka, který použití omezovacího prostředku indikoval, dále jméno lékaře, který byl informován;
 - g) v případě, že použití omezovacího prostředku neindikoval lékař, také jméno a podpis lékaře, který indikaci omezení vyhodnotil, včetně času, kdy ji potvrdil;
 - h) údaj o informování pacienta dle [kapitoly 4.2.4](#).
3. Zápisy v dokumentaci musí obsahovat datum, čas a identifikace osoby, která zápis provedla.
 4. Zápisy lékaře o dodatečném souhlasu s použitím omezovacích prostředků ([kapitola 4.2.4, bod 3](#)) pokud byl udělen.

4.4 CENTRÁLNÍ EVIDENCE POUŽITÍ OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

1. Použití omezovacích prostředků se zaznamenává v centrální evidenci použití omezovacích prostředků.
2. V centrální evidenci se vedou souhrnné údaje o počtech případů použití omezovacích prostředků za kalendářní rok, a to pro každý omezovací prostředek zvlášť. Identifikační údaje pacientů, u kterých byly omezovací prostředky použity, se v souladu s právními předpisy v centrální evidenci neuvádějí.

5 Závěrečná ustanovení

Každý zdravotnický pracovník (lékař a nelékařský zdravotnický pracovník) je 1x za rok proškolen formou e-learningového testu.

Tato forma povinného školení bude spuštěna v roce 2021.

Pracoviště, s výjimkou Psychiatrické kliniky, si nemohou k tomuto dokumentu vytvářet své postupy.

6 Vznikající dokumenty a údaje

Název	Uchovává	Doba uchování

7 Související dokumenty

[RD-VFN-01 Léčebný řád](#)

[RD-VFN-03 Dokumentační řád](#)

Dokument zobrazený na intranetu VFN je řízen správcem dokumentace VFN.

Po vtištění slouží pouze pro informativní účely – nepodléhá pravidlům řízení dokumentace.

POUŽÍVÁNÍ OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

[PP-VFN-033 Identifikace pacientů ve VFN](#)

[PP-VFN-040 Vedení zdravotnické dokumentace](#)

[PP-VFN-046 Komunikace s pacientem se smyslovým, pohybovým nebo mentálním postižením](#)

[F-VFN-121 Oznámení o dodatečném omezení pacienta](#)

[F-VFN-132 Oznámení o dodatečném omezení pacienta \(formulář pro Psychiatrickou kliniku\)](#)

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (o zdravotních službách)

Vyhláška MZ ČR č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci

Věstník MZ ČR č. 4/2018

8 Přílohy
